
ПРИКАЗИ

УДК / UDC: 27-248.76-277(049.32)

Теолошки погледи / *Theological Views*

Година / Volume LIV

Број / Issue 3/2021,

стр. / pp. 504–507.

DOI: <https://doi.org/10.46825/tv/2021-3-504-507>

Mato Zovkić, *Jakovljeva poslanica: Prijevod i komentar*

Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb: Glas Koncila, 2021.

484 стр., 24 cm

ISBN 9789532416596

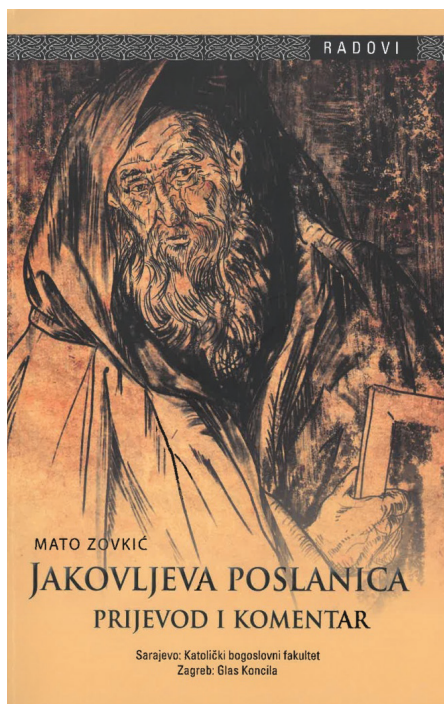
Научни коментари на библијске књиге представљају перманентни дефицит у теолошкој литератури на језицима народа Западног Балкана. Иако су коментари у патристичко доба били фреквентни медијум за посредовање библијске поруке, те узимајући у обзир чињеницу да на Западу, па и у Грчкој, постоје многобројне научно профилисане едиције коментара на све књиге Библије, у нашим срединама коментар као књижевни жанр није нашао одговарајуће место у библијским студијама. Стога је појава једног коментара попут овога, о коме ће надаље бити речи, велики догађај не само за средину аутора и његових

непосредних рецепијената, већ и за целокупну Библистику Западног Балкана. Нарочито је важно нагласити да се ради о презентацији вишедеценијског рада, како научно-истраживачког, тако и наставно-дидактичког, на једном библијском тексту, и то у најзахтевнијем научном жанру, наиме у форми научног коментара. Мато Зовкић, сарајевски професор Новог Завета у пензији, је својим коментаром на *Саборну посланицу Јаковљеву* не само испоштовао опште прихваћене научне стандарде савремене Библистике, већ и успоставио смернице и критеријуме за продукцију коментара на библијске списе у срединама у којима то

још увек није постала пракса. Особито је значајно да се готово истовремено у суседству појавио још један научни коментар двојице православних теолога, професора др Владислава Топаловића и др Дарка Ђога на *Еванђеље по Маћеју* (Фоча, 2021). Интересантно је да постоји извесна блискост између *Еванђеља по Маћеју* и *Саборне посланице Јаковљеве* (уп. стр. 31–34). У сваком случају, оба коментара представљају изузетно важне кораке у развоју библијских студија нашег региона.

Саборна посланица Јаковљева припада оним новозаветним списима који нису нашли широку примену у црквеним контекстима (стр. 50–61). Један од разлога је свакако одсуство спекулативне теологије из овог списка, његова бледо скицирана христологија, и генерално одсуство великих теолошких тема, с једне, али и Лутерово одбацивање ове посланице као списка ирелевантног за веру Цркве, с друге стране. Поред тога, можда најквалитетнији грчки језик у целокупном корпусу Новог Завета, декларација високих моралних начела блиска проповеди Господа Исуса Христа, као и извесна полемика са ставом да је вера довољна за спасење, фактори су који ову посланицу чине изузетном, али и представљају прави изазов за њено тумачење.

Професор Зовкић је извршио нови превод поменуте По-

сланице на савремени хрватски језик и тај превод је основни текст који коментарише (стр. 83–93). У погледу ауторства списка Зовкић се налази на линији велике већине савремених истраживача који сматрају да ову Посланицу није могао непосредно написати Свети апостол Јаков, Брат Господњи (стр. 43–44). Коментар се одвија стих по стих, састоји се из лексичко-граматичких анализа и теолошких закључака који се могу извући из текста. Аутор користи сву релевантну секундарну литературу, како старију тако и новију, па отуда читаоци могу стећи једну јасну слику о стању у проучавањима Посланице (стр. 413–445).

Коментар је на основу глава и стихова подељен на тематске целине. Тамо где је неопходно аутор уводи *екскурсе*, односно *шеме* у оквиру којих обрађује посебна теолошка питања. Укупно је 11 таквих тематских целина. Један пример је тема број 5, где се обрађује однос према оправдању вером код апостола Павла и Јакова (стр. 243–250). Аутор се осврће на овај теолошки топос који изазива нарочиту пажњу тумача *Саборне Јаковљеве послианице*. На питање које гласи: да ли Јаков и Павле имају различите ставове по питању могућности оправдања вером, при чему би Јаков заступао идеју да се човек спасава вером и делима, док би Павле заступао тезу да се човек оправдава само дарованом вером?, аутор излаже следећи одговор: „Јаков и Павлаo приступају примјеру Абрахама сваки са својегa становишта. Ипак остаје извјесна напетост између Павлова наглашавања апсолутне дарованости спасења и Јаковљевог инзистирања на дјелима као приправи за ешатонски суд и вјечно блаженство. Та напетост излази из различита приступа основним истинама вјере и vlastite теологије svakoga од њих. Павлаo је теолог слободe која нам је дарована у Крсту Исусу, а Јаков теолог живљења у складу с рјечју у нас усађеном. Преостаје да не заборавимо како ‘истину Писма коју Бог хтједе да ради нашега спасења буде записана’ (DV 11) тре-

бамо тражити *у сјелом Писму*, не у једном одломку нити код једнога библијског аутора“ (стр. 248).

Специфичност овог коментара је у томе што је аутор, мотивисан животом у једној мултирелигијској средини каква је град Сарајево, посветио неколико тематских поглавља управо оним текстовима из *Саборне послианице Јаковљеве* које имају обједињујући потенцијал за све три монотеистичке религије: на Јак. 2, 20–26 „Abraham u židovstvu, kršćanstvu i islamu“ (стр. 250–262); на Јак. 4, 15 „Pobožni usklik ‘Ako Bog da’ u duhovnosti kršćana i muslimana“ (стр. 331–342); на Јак. 5, 13–16 „Vjernički bolovati i skrbiti se za bolesnike – prema židovstvu, kršćanstvu i islamu“ (стр. 376–389); на Јак. 5, 17–18 „Prorok Ilija u židovstvu, kršćanstvu i islamu“ (стр. 395–445). Ови одељци поред теолошког и научног сагледавања спона које везују три монотеистичке религије, недвосмислено показују могућност ангажовања библијских текстова на актуелне и животне теме, чинећи тако библијску поруку увек свежом и пријемчивом сваком контексту.

Коментар на *Јаковљеву послианицу* Мате Зовкића је књига која је вишеструко важна за ширу читалачку публику. Важна је као одговарајући пример како се пише научни коментар на један библијски спис, значајна је због начина на који се

повезују научна егзегеза и теологија Цркве, драгоцен је као расадник идеја и смерница за писање црквених проповеди на широки спектар теолошких тема које се срећу у *Саборној посланици Јаковљевој*, и коначно подстицајан је пример како се хришћански дискурси доводе у везу са другим монотеистичким

религијским дискурсима, како на теолошком, тако и на нивоу свеукупног црквеног живота.

Предраг Драготиновић
(pdragutinovic@bfspc.bg.ac.rs)

*Православни богословски факултет
Универзитета у Београду*

□

УДК: 271.222(497.11)-773-9(082)(049.32)
271.222(497.11)-9(082)(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views
Година / Volume LIV
Број / Issue 3/2021,
стр. / pp. 507–511.

DOI: <https://doi.org/10.46825/tv/2021-3-507-511>

Игор Ивковић, ур.,
Зборник радова: 800 година аутокефалности Српске
Православне Цркве у Епархији тимочкој

Зајечар: Епархија тимочка Српске Православне Цркве, 2020.

409 стр.; илустр.; 25 cm

ISBN 978–86–913903–8–9

У редовима који следе сажето ће бити приказан садржај зборника који је приређен поводом значајног осмовековног јубилеја аутокефалности Српске Православне Цркве. У овом издању је сабрано тринаест научних радова, један приказ догађаја и два приказа књига. Аутори

текстова настојали су да систематизују постојећу грађу која се тиче црквене прошлости на простору Тимока и Крајине, затим да поставе нове проблеме као и да понуде нека решења. Обрађене теме су бројне и обухватају области историје, археологије и уметности. Мултидисциплинар-